

97 rocznica odzyskania niepodległości...

11 listopada

Józef Piłsudski(1867 – 1935)

11 listopada Święto Niepodległości nierozzerwalnie kojarzy się z osobą Pierwszego Naczelnika Państwa Polskiego który jesienią 1918 r. scementował rodzące się po 123 latach niewoli państwo polskie. Józef Piłsudski bo nim mowa na ziemi tomaszowskiej był kilka razy, m.in. 20 marca 1921 r. Wówczas w miejscu gdzie dzisiaj stoimy dekorował i odbierał defiladę pułków kawalerii. Od koloru żołnierskich mundurów miejsce to z czasem nazwano Siwą Doliną. Naczelnik Państwa do 7 tysięcznego Tomaszowa przyjechał koleją. Mało kto wie że przez Tomaszów biegła wówczas kolejka wąskotorowa z Bełzca do Bud Dzierżyńskiej. Dworzec mieścił się na południowo - wschodniej stronie obecnego skrzyżowania ulicy Lwowskiej z Żeromskiego i Żwirki i Wigury. Główna arteria miasta była błotnistym traktem wybrukowanym dopiero 10 lat po pobycie Piłsudskiego w Tomaszowie. Tam zbudowano bramę triumfalną przy której czekały władze miasteczka oraz delegacja tomaszowskich Żydów(którzy stanowili większość mieszkańców)¹ i tłumy mieszkańców kresowego miasta. Po powitalnych przemówieniach Piłsudski podziękował i odjechał powozem w kierunku znajdującej się tuż za miastem Siwej Doliny.

Powitanie J. Piłsudskiego przez władze miasta.

Na otwartej malowniczej przestrzeni opartej o lasy Ordynacji Zamojskiej ustawiły się pułki Ułanów Krechowickich, Jazłowieckich, Podolskich i na końcu 6 Dywizjon Artylerii Konnej. W kawaleryjskich pułkach konie dobrane były maściami: pierwsze dwa stały tylko na gniadych, kolejny na kasztanach, artyleria na karych i siwych. Ułani jazłowieccy jako jedyni w armii polskiej posiadali pluton trębaczy na koniach bułanych. Dowódcą dywizji pułkowych był płk. Juliusz Rómmel. Gdy Marszałek Piłsudski wjechał na Siwą Dolinę padła komenda „Brygada baczność”, „Pułk baczność” powtórzyli czterej dowódcy i dalej „Brygada na prawo patrz”. W tym momencie trębacze kawaleryjskich pułków zaczęli grać hymn a przed front brygady wjechał powóz z Józefem Piłsudskim zaprzężony w dwa siwe zdobyczne rysaki. Naczelnik Wódz cały czas salutował do maciejówki. Po objechaniu frontu Piłsudski wysiadł i skierował się w stronę ołtarza polowego. Wówczas padła komenda „Sztandary przed ołtarz, Prezentuj broń”.

¹ W maju 1922 r. na 29 członków Zarządu i Rady miejskiej działającej pod przewodnictwem burmistrza Augusta Krzyżanowskiego zasiadało 16 Żydów.. Ziemia Tomaszowska Nr 4 z 20.06.1922 r.

*20.03.1921, Tomaszów Lubelski. Dekoracja srebrnym Krzyżem Virtuti Militari sztandaru
14 Pułku Ułanów przez Marszałka Józefa Piłsudskiego.*

*Dekoracja Krzyżem Virtuti Militari sztandaru 1 Pułku Ułanów Krechowickich przez
Marszałka Józefa Piłsudskiego.*

Msza polowa.

Po mszy polowej rozpoczęła się dekoracja pułków i 83 żołnierzy Orderem Virtuti Militari. Po niej odbyła się defilada brygady którą Piłsudski odbierał stojąc między udekorowanymi sztandarami.

Dekoracja ułanów Krzyżami Virtuti Militari, w środku stoi Marszałek Józef Piłsudski.

Wspólny żołnierski obiad zakończył uroczystość. Z Siwej Doliny Marszałek udał się do Gimnazjum im. Bartosza Głowackiego które mieściło się w obecnym Gimnazjum Nr 2 przy ulicy Kościuszki gdzie spotkał się z młodzieżą. Po czym samochodem odjechał do pobliskich koszar. Stamtąd oddział honorowy 1 szwadronu ułanów jazłowieckich w asyście pocztu sztandarowego i trębaczy odprowadził Józefa Piłsudskiego na stację kolejki w Tomaszowie.

***Dekoracja srebrnym Krzyżem Virtuti Militari sztandaru 14 Pułku Ułanów.
Brygada czeka na przybycie Marszałka Józefa Piłsudskiego².***

Wraz ze śmiercią Józefa Piłsudskiego(12 maja 1935 roku) w całym kraju zaczęto upamiętniać miejsca jego pobytu. Tak też było w Tomaszowie. Do wojny wykonano tylko postument, uroczyste odsłonięty w pierwszą rocznicę śmierci głównego twórcy państwa polskiego.

W ścianie frontowej postumentu wykuto napis "Pierwszy Marszałek Polski Józef Piłsudski w miejscu tym odebrał defiladę 6 Brygady Kawalerii Wojska Polskiego w dniu 20 marca 1921 r."(dla spostrzegawczych obecny napis jest „nieco” zmodyfikowany). Postument przetrwał do roku 1940 gdy okupant niemiecki zniszczył przynajmniej częściowo pamiątkę po Piłsudskim. Przez ponad 40 lat Polski Ludowej miejsce to było tematem tabu. Dopiero w 1988 roku z inicjatywy Cechu Rzemiosł Różnych postanowiono go zrekonstruować. Inicjatywa tomaszowskich rzemieślników doczekała się realizacji i w 70 rocznicę odzyskania niepodległości 11 listopada 1988 roku odbyło się uroczyste odsłonięcie postumentu obok którego ustawiono obelisk z płytą na której widnieje wizerunek godła z 1918 roku i napis W 70 rocznicę Polski niepodległej odbudowano z inicjatywy rzemieślnika tomaszowskiego". Od tego czasu rok rocznie bez względu na pogodę 11 listopada władze i mieszkańcy miasta spotykają się na mszy świętej po której następuje przemarsz tutaj gdzie przez złożenie

² Wszystkie fotografie ilustrujące pobyt Józefa Piłsudskiego w Tomaszowie Lub.(20.03.1921) pochodzą ze strony internetowej Instytutu Polski i Muzeum im. gen. Sikorskiego w Londynie.

wieńców i zapalenie zniczy oddaje się cześć tym wszystkim którzy walczyli o to aby Polska dziś była wolna.

Opracowała
Klasa IV g
pod kierunkiem R. Czyż